

Német-magyar barométer

2023.09.11.

Összefoglaló

A német-magyar barométer tanulmányának legfontosabb megállapításai:

1. A németek kevésbé tájékozódnak Magyarországról, mint a magyarok Németországról.
2. A két nemzet tagjainak a másik nemzetről alkotott véleménye azonos arányban pozitív (57 százalék)
3. Az egymás nemzetéhez tartozó emberek elvi elfogadása különböző társadalmi szerepekben továbbra is kölcsönösen magas, sógor- vagy sógornőként mindkét nemzet esetében tízből nyolcan (79 százalék) elfogadnák a másikat ebben a szerepben. Jelentős különbség csak az önkormányzati képviselőtestületi tagságban mutatkozott.
4. A magyaroknak jobb véleménye van Németországról, mint fordítva: 66 százalékuk gondolja például azt, hogy Németországban tiszteletben tartják a demokráciát és a jogállamiságot, míg a németeknek csak 42 százaléka (keletnémetek 52 százaléka) vélekedik ugyanígy Magyarországról.
5. Az elmúlt négy évben a német vállalatok átlagosan 85 százaléka állította, hogy újra befektetne Magyarországon, s csak egyes német vállalatok éltek panasszal. Az elmúlt egy évben jelentősen javult a közvélekedés is: 2022-ben a németeknek csak 31, 2023-ban 48 százaléka mondta azt Magyarországról, hogy „érdemes itt befektetni”. A magyaroknak 2022-ben 41, 2023-ban 58 százaléka vélte ugyanezt Németországról.
6. A másik országról egy-egy ügy kapcsán a németek negatívabb véleménye összefügghet Magyarország rossz német sajtójával. 2022-es német és magyar médiamegjelenéseket nagyjából ugyanabban a médiamixben vizsgálva kijelenthető, hogy a német sajtó mintegy hatszor kritikusabb megjelenéseiben a magyar kormánnyal és kormányintézkedésekkel kapcsolatban, mint a magyar a német kormány esetében.
7. A magyaroknak csak 35, míg a németeknek 44 százaléka gondolja jónak a két ország kapcsolatát, amely a magyarok esetében jelentős romlásnak mondható. A negatív helyzetképből ugyanakkor nem következik negatív jövőkép. A magyarok 76, a németek 59 (keletnémetek 69) százaléka gondolja úgy, hogy inkább hasznos lenne országa számára a magyar-német kapcsolatok elmélyítése.

Tartalom

Összefoglaló.....	2
Tartalom.....	3
Bevezető.....	4
Tájékozódás és érdeklődés.....	5
Egyes nemzetek megítélése	7
A másik nemzet tagjainak elfogadása.....	9
A másik ország megítélése	11
A kétoldalú kapcsolatok megítélése.....	14

Bevezető

Magyarország és Németország gazdasági, kulturális, társadalmi és politikai kapcsolatai hagyományosan szorosak. Ugyan az utóbbi évek ideológiai véleménykülönbsége a politikai nyilvánosságban nem ezt a benyomást kelti, a kötődések változatlanul erősek. A magyar kormány a „connectivity” stratégiájával ezek további, gazdasági elmélyítését tűzte céljaul, de a német kormányok is ezen dolgoznak, az országuk exportnagyhatalmi státusának védelmében.

Sajátos perspektíváját adja a tartósan erős magyar–német kapcsolatoknak a közlekedési infrastruktúra: „A magyar [vasúti] pályákon Taurus és Vectron mozdonyok üzemelnek, Budapesten kiválóan teljesítenek a Combino villamosok, sokan használunk német autókat, valamint számos településen közlekednek Mercedes–Benz buszok.”¹ A gazdasági kapcsolatok azonban ennél is szorosabbak, s 2010 óta folyamatosan mélyülnek. A külkereskedelmi termékforgalom 2010 óta közel a háromszorosára emelkedett, a magyar behozatal Németországból 2022-ben 12,5, a kivitel 14 billió forintba nőtt.² Ezzel Magyarország 2022-ben Németország harmadik legfontosabb külkereskedelmi partnerévé vált a kelet-európai és FÁK-régióban.³ A német tőkebefektetések (FDI) értéke 2022-ben elérte a 17 milliárd eurót.⁴ A szoros gazdasági kapcsolatok alapja a másik ország iránti bizalom, melynek helyzetével minden érintettnek fontos tisztában lennie.

Jelen tanulmány hetedik alkalommal vizsgálja a németek Magyarországról és a magyarok Németországról alkotott képét, egy-egy 1000 fős, telefonos közvélemény-kutatás segítségével. Az adatfelvételre 2023 május utolsó hetében került sor mindkét országban.

2023-ban először az össznémet adatok forrása két reprezentatív minta súlyozott egyesítése. Feltételeztük, hogy a nyugat- és keletnémetek véleménye eltér a kelet-európai ügyekben, így Magyarország megítélésében is, ezért a németországi kutatás két részletben, egy nyugat- és egy keletnémet, 500-500 fős, nemre, korcsoportra és lakóhelytípusra reprezentatív mintán zajlott. A feltételezésünk több ponton beigazolódott, néhány helyen azonban nem bizonyult igaznak. A részleteket az egyes témák kapcsán fejtjük majd ki. A közvélemény-kutatási adatok mellett magyarázó céllal médiaelemzési adatokat is felhasználtunk.

A tanulmány megírását a Konrad Adenauer Stiftung magyarországi irodája és a Nézőpont Intézet együttműködése tette lehetővé. Előbbi fedezte a németországi, utóbbi a magyarországi adatfelvétel költségét.⁵ Minden közreműködőnek ezúton is szeretnénk kifejezni köszönetünket. Bízunk benne, hogy a barátok között is hasznos egymás mélyebb megértése, amelyre az adatközpontú vizsgálatok a legalkalmasabbak.

A kérdőív készítése és a tanulmány szövegezése a két szervezet együttműködésében valósult meg és ennek megfelelően két nyelven készült. A projekt ötlete a német-lengyel barométerből ered, de az adatok módszertani és tematikus különbségek miatt is korlátozottan hasonlíthatóak össze, néhány területet kivéve.

¹ Ludvig László, a Siemens Mobility Kft. ügyvezetője, in: <https://index.hu/gazdasag/2023/05/26/siemens-mobility-vasut-vasuti-kozlekedes-siemens-kotottpalyas-kozlekedes-fenntarthato-kozlekedes-legi-kozlekedes-repulo/>

² KSH, 17.1.1.7. A külkereskedelmi termékforgalom forintban, országok szerint, https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0007.html

³ https://www.ost-ausschuss.de/sites/default/files/page_files/Deutscher%20Osthandel%202022_F.pdf

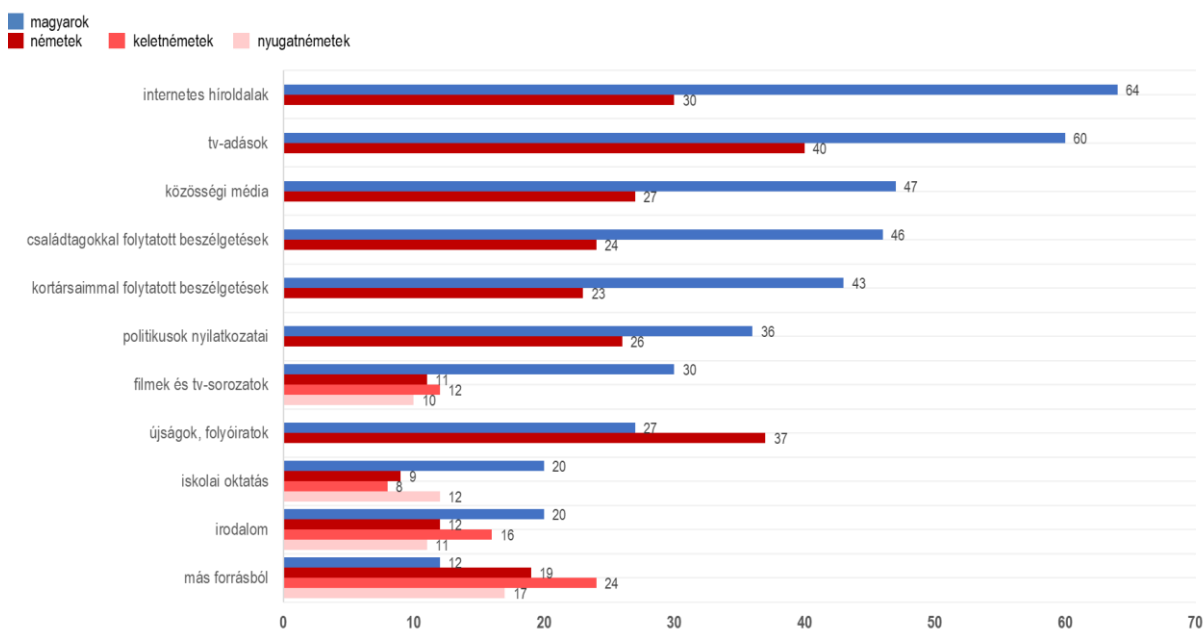
⁴ MNB statisztika

⁵ a németországi adatfelvételeket az árversenyben kiválasztott OmniQuest Gesellschaft für Befragungsprojekte mbH végezte

Tájékozódás és érdeklődés

A magyarok sokkal intenzívebben tájékozódnak Németországról, a német kultúráról, történelemről és politikáról, mint a németek Magyarországról. Mindez a méretbeli különbségekkel könnyen magyarázható és nem is meglepő. Az eltérő érdeklődéssel függhet össze az is, hogy a németek 27 százaléka jelezte, 1990 óta járt már Magyarországon, míg a magyarok 42 százaléka azt, hogy járt Németországban annak újraegyesítése óta.

A magyarok közel azonos aránya jelezte, hogy internetes híroldalacról (64 százalék) és tv-adásokról (60 százalék) meríti Németországra vonatkozó ismereteit. A németeknek viszont nagyobb aránya jelezte, hogy tv-adásokról tájékozik (40 százalék) Magyarországról, mint ahányan az internetes oldalacról (30 százalék). Az iskolai oktatás és az irodalom szerepe mindkét nemzet esetében erősen korlátozott a másik nemzetről szóló tudás bővítése kapcsán. A lehetséges információforrások kérdőívén szereplő zárt listájánál egyedül a (nem online) újságok, folyóiratok kategóriában jelezte több német (37 százalék), mint magyar (27 százalék), hogy innen meríti a másik országról szóló ismereteit.

1. ábra: A TÁJÉKOZÓDÁS FORRÁSA A MÁSIK ORSZÁGRÓL (KÉRDÉS: Milyen forrásokból tájékozik Németországról, a német politikáról, történelemről és kultúráról?)

Jól láthatóan Magyarország a németek számára magánbeszélgetéseikben sem olyan fontos téma, mint a magyaroknak Németország. Családtagjaikkal és barátaikkal a magyarok 46, illetve 43 százaléka beszélt a másik országról, míg a németeknek csak 24, illetve 23 százaléka. Talán meglepő lehet, hogy e téren a nyugat- és a keletnémetek között nincs szignifikáns különbség.

Szintén a két nemzet méretének különbségével, a nemzetközi politikában betöltött szerepével és az egyes nemzetekhez tartozók nyelvismeretében fellelhető különbséggel magyarázható az európai és nemzetközi politika iránti érdeklődés különbsége. Míg a magyarok 54, addig a németek 69 százaléka jelezte, hogy érdeklődik a nemzetközi ügyek iránt. Az Eurobarometer legutolsó, 2012-es vizsgálata⁶ szerint a magyarok 26, míg a németek 60 százaléka jelezte, hogy a nemzetközi események követésében kiemelten fontos angol világnyelvet első vagy második idegennyelvként használja,

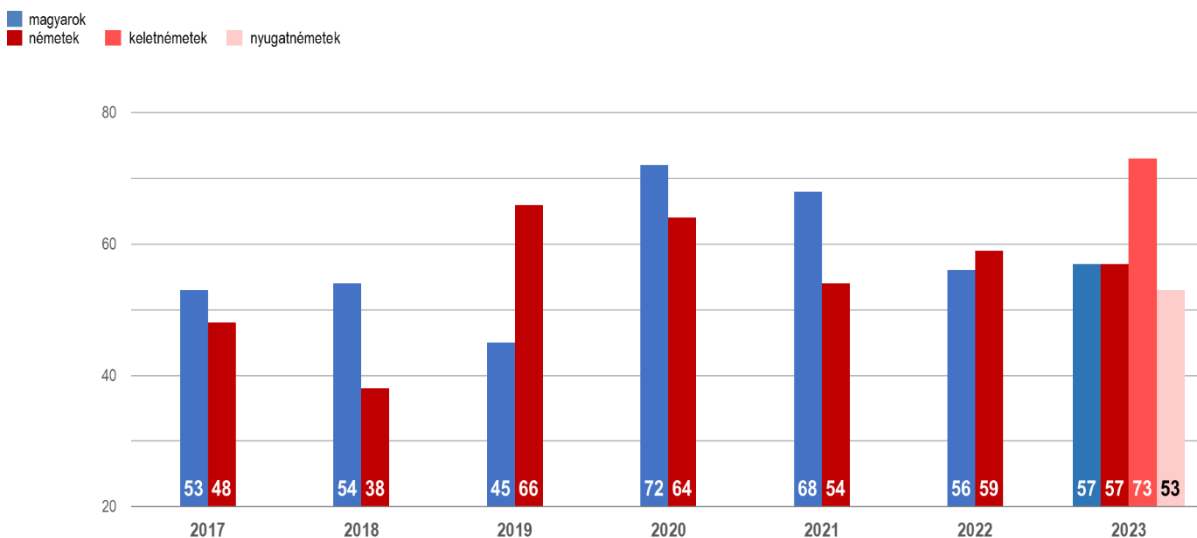
⁶ <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1049>

legalább társalgási szinten, 12, illetve 33 százalékuk jelezte, hogy újságcikkek megértéséhez is elegendő az angol nyelvtudása.

Összességében tehát elmondható, hogy a nyugat- és keletnémetek azonos mértékben, s a magyaroknál jobban érdekli az európai és nemzetközi politika, de kevésbé tájékozódnak Magyarországról, mint a magyarok Németországról.

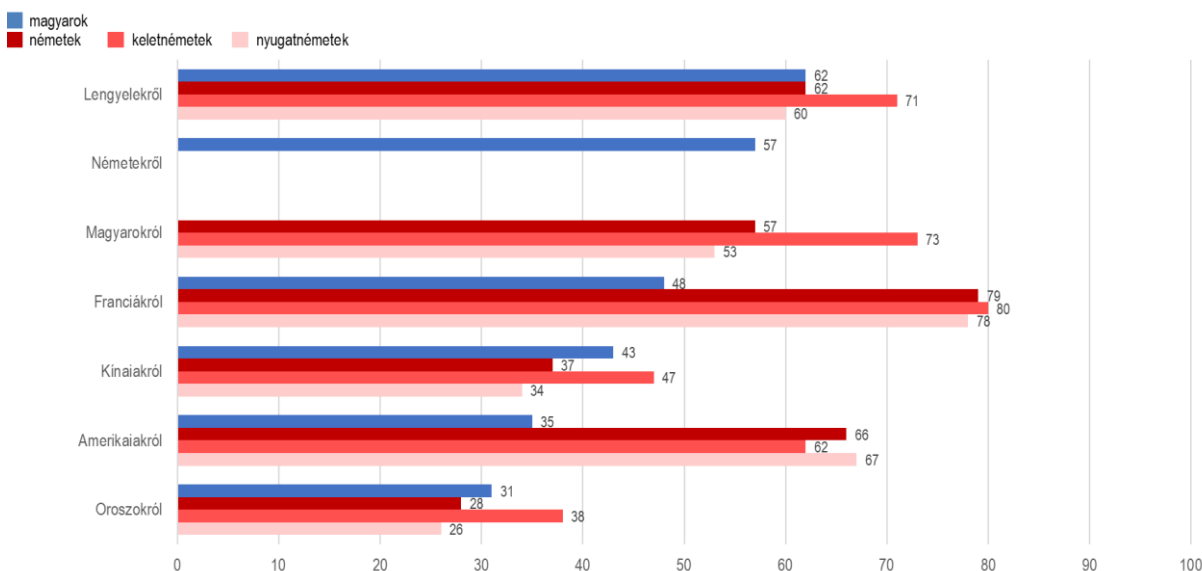
Egyes nemzetek megítélése

Fontos eredménye a 2023-as német-magyar barométernek, hogy a két nemzet tagjainak a másik nemzetről alkotott véleménye azonos arányban pozitív (57 százalék), amely a 2022-es adathoz ugyan hasonló, de az azt megelőző évek eredményeitől eltér. 2017 óta csak 2019-ben volt a németek magyarokról alkotott képe sokkal pozitívabb, mint fordítva, 2022-ig a többi évben inkább a magyaroknak volt jobb véleménye a németekről.

2. ábra: JÓ VÉLEMÉNY ARÁNYA A MÁSIK NEMZETRŐL (KÉRDÉS: Mi a véleménye a következő nemzetekről? Inkább pozitív vagy inkább negatív? – inkább jó vélemény a németekről)

Az adatok mélyére nézve azonban azonosíthatóak a 2023-as egyenlő végeredmény mögött is különbségek. Míg a 40 év alatti felnőtt magyaroknak 72 százaléka van jó véleménnyel a németekről, ugyanebben a német korcsoportban csak 56 százalék nyilatkozott hasonlóan. Ezzel szemben 40 és 60 év közötti korosztályban a helyzet fordított: ebben a körben a magyarok 51, a németek 63 százaléka nyilatkozott pozitívan a másik nemzetről.

3. ábra: JÓ VÉLEMÉNYEK ARÁNYA A MÁSIK NEMZETRŐL (KÉRDÉS: Mi a véleménye a következő nemzetekről? Inkább pozitív vagy inkább negatív? – inkább jó vélemény)

A másik nemzet megítélése kapcsán egyértelműen kitűnik a nyugat- és a keletnémetek véleménykülönbsége is. 2023-ban a nyugatnémetek 53, míg a keletnémetek 73 százaléka volt pozitív véleménnyel a magyarokról. Könnyen meglehet, hogy a keletnémetek a német nyilvánosságban gyakran kritizált magyarokkal erősebb szolidaritást éreznek, hiszen az éles kritikával, esetleg lenézéssel maguk is rendszeresen találkoznak.

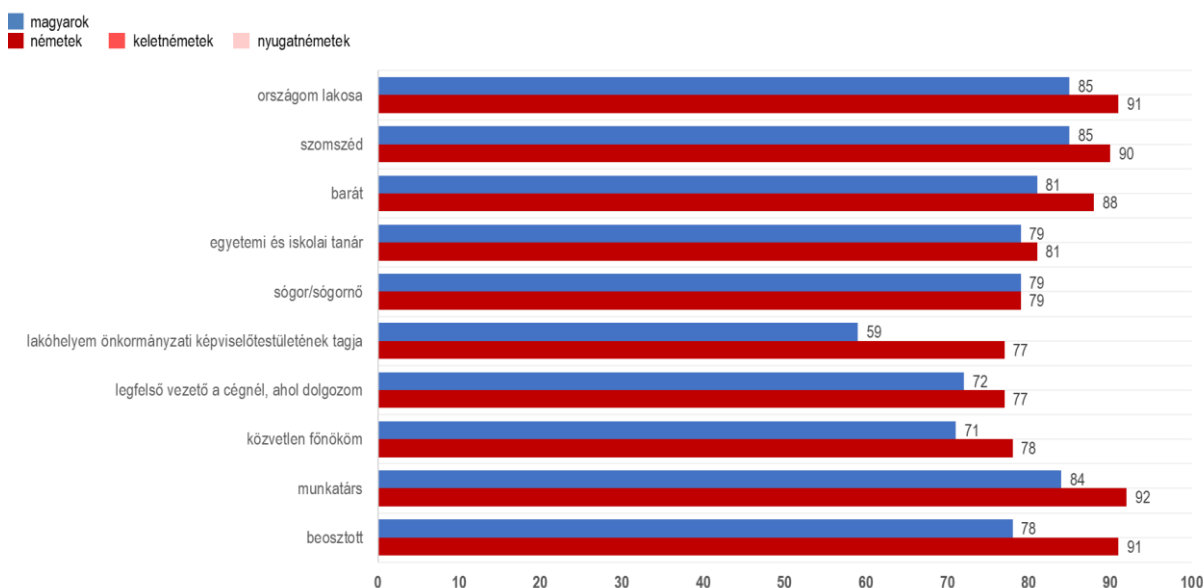
A két nemzet tagjait nemcsak a másik nemzetről, hanem harmadik nemzetekről is kérdeztük. Az amerikai, francia, orosz, kínai és lengyel nemzet listájából a németek pozitív („inkább jó”) véleménye a magyarokról (57 százalék) a franciák (79 százalék), amerikaiak (66 százalék) és lengyelek (62 százalék) mögé szorul, csak a kínaiakat (37 százalék) és az oroszokat (28 százalék) előzi meg. A keletnémetek körében más a helyzet: náluk a magyarok megítélésénél (73 százalékuknak inkább jó a véleménye) csak a franciáké kedvezőbb (80 százalék).

Ezzel szemben a magyarok véleménye a fenti, zárt listából csak a lengyelekről (62 százalék) kedvezőbb, mint a németekről (57 százalék). A legnagyobb különbség az amerikaiak és a franciák megítélésében mutatkozik: míg a németek 66 százaléka pozitívan nyilatkozott a nyugati világ vezető államának polgáraitól, addig a magyaroknak csak 35 százaléka mondta ezt, a *Grande Nation*ról pedig a németek 79, a magyarok 48 százaléka volt kedvező véleménnyel. Érdekes, hogy a magyarok a kínaiakról és az oroszokról (43 és 31 százalék) kedvezőbben nyilatkoztak, mint a németek (37 és 28 százalék), de kedvezőtlenebbül, mint a keletnémetek (47 és 38 százalék).

A másik nemzet tagjainak elfogadása

Dacára a másik nemzetről általánosságban alkotott képnek, az egymás nemzetéhez tartozó emberek elvi elfogadása különböző társadalmi szerepekben továbbra is kölcsönösen magas, azaz a németek és a magyarok is bíznak a másik nemzet tagjaiban. A legtöbb kérdésben enyhe, néhány százalékpontos előny mutatkozik a németek magyarokról kialakított véleményében, de a legszemélyesebb kérdésben, egymás elfogadásában rokoni kapcsolatban, sógor- vagy sógornőként azonosan magas mindkét nemzet esetében: tízből nyolcan (79 százalék) elfogadnák a másikat ebben a szerepben.

Talán csak két kivételt érdemes kiemelni. Egyrészt a magyaroknak csak négyötöde (78 százalék) fogadna el beosztottként egy németet, míg a németeknek kilenc-tizede (91 százalék) elfogadna egy magyart hasonló pozícióban. Ez a 13 százalékpontos különbség azonban aligha magyarázható a németek elutasítottságával, sokkal inkább azzal, hogy a magyarok egy részének alighanem meghaladja a fantáziáját, hogy német nemzetiségű beosztottja legyen, míg a németek esetében ez sokkal természetesebb mindennapi tapasztalat lehet.

4. ábra: A MÁSIK NEMZET TAGJAINAK ELFOGADÁSA EGYES SZEREPEKBE (KÉRDÉS: Elfogadna Ön egy németet az alábbi szerepekben?)

A képzelőerő határainak a másik helyzet kapcsán is meghatározó szerepe lehet, de ebben az esetben az abszolút érték relatív alacsony szintje azt is mutatja, hogy a magyarok körében valódi idegenkedés van a német nemzetiségűek helyi közéleti pozíciójától. Arra a kérdésre ugyanis, hogy el tudnák-e képzelni lakóhelyük önkormányzati képviselőtestületének tagjaként a németek egy magyar polgárt 77 százalékuk igennel felelt, míg a magyaroknak csak 59 százaléka tett ugyanígy a német polgárok kapcsán. A 18 százalékpontos különbség azért is feltűnő, mert Magyarországon a német nemzetiségi önkormányzatiságnak bevett és sikeresen működő gyakorlata van. 2019-ben 32 ezren szavaztak valamelyik település német nemzetiségi listájára, összesen 172 nemzetiségi mandátumot létesítve. Így például Budapest minden kerületében működik önálló német nemzetiségi önkormányzat. Igaz, a Budapesten élő magyarok jelentősen magasabb számban (77 százalék) mutatkoztak nyitottnak a német nemzetiségűek önkormányzati mandátumviselésével kapcsolatban, mint a fővároson kívül élők.

A két nemzetről alkotott kölcsönösen kedvező kép bizonyítéka, hogy mind a magyarok, mind a németek 80 százalék feletti arányban fogadnák el saját országukban a másik nemzet tagjait

lakosként, szomszédként, munkatársként és barátként, s ahogy előbb említettük, a rokonság is hasonlóan magas arányú elfogadottsággal jár. A társadalmi dimenzióban ezek alapján kijelenthető, hogy nincsen feszültség a két nép között, sőt a kölcsönös bizalom jellemzi a kapcsolatokat.

Mindez megfelel a hosszú távú trendeknek. A német-magyar barométer 2020 óta kérdezi az egyes társadalmi szerepekben a másik nemzet tagjainak elfogadottságát, amely alapján az ország lakosaként, barátként, munkatársként és szomszédként szinte változatlan arányban örülnek az egyes nemzetek a másikhoz tartozóknak.

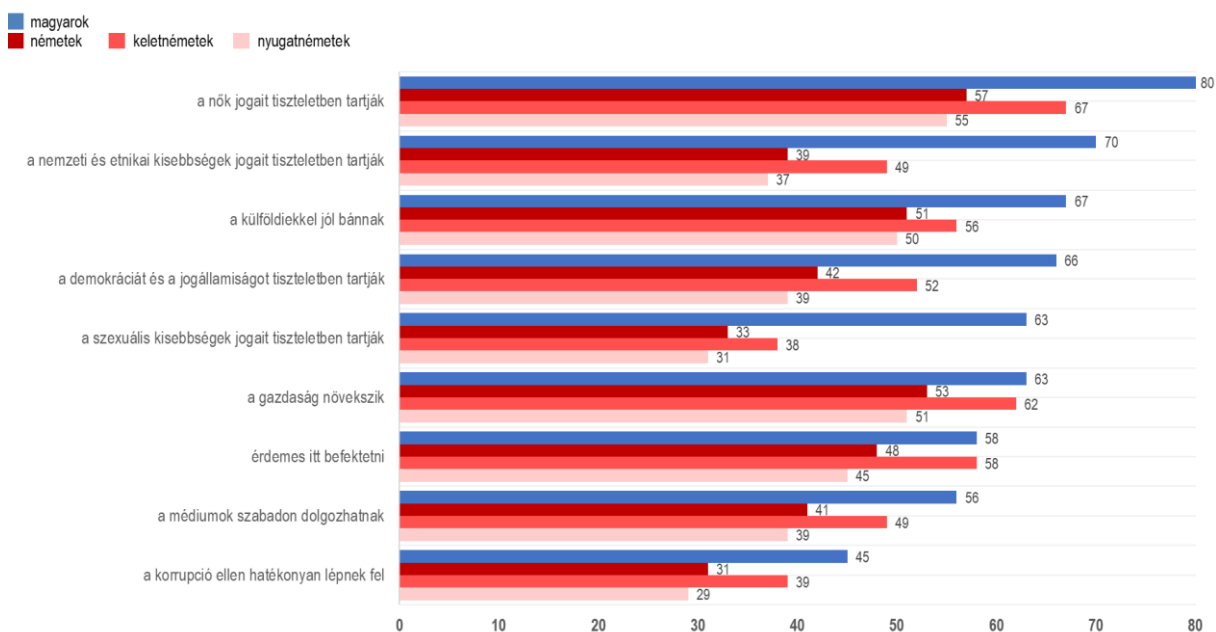
Jó hír, hogy a rokoni kapcsolatok esetében enyhe emelkedés tapasztalható. 2020-ban még csak a magyarok 73, 2022 óta viszont 79 százaléka tudna egy németet sógorként elfogadni, míg a németek esetében a 2021-es 71 százalék emelkedett 2023-ra 79 százalékra.

A munka világával kapcsolatban nem olvashatóak ki egyértelmű folyamatok, kis amplitúdóval, de évről évre változik a „közvetlen főnök” és a „cég legfelsőbb vezetője” szerepekben a kölcsönös elfogadás, de minden esetben meghaladja 70 százalékot.

A másik ország megítélése

Egészen más a helyzet a másik országról alkotott kép esetében. Láttuk, hogy a németek kevésbé tájékozódnak Magyarországról, mint a magyarok Németországról. Ez azonban egyik nemzet tagjait sem akadályozza meg a véleményalkotásban, s a németeknek meglehetősen kritikus véleménye van Magyarországról.

Csak a megkérdezett németek 57 százaléka (a keletnémetek 67 százaléka) ért egyet azzal, hogy Magyarországon a nők jogait tiszteletben tartják, míg a magyarok 80 százaléka gondolja ezt Németországról. Előbbi adat alighanem ellentétes a magyarok önképével, ezért, enyhítő körülményként érdemes megjegyezni, hogy a „női jogok” alatt, sok részletkérdésben a németek mást értenek, mint a magyarok.

5. ábra: A MÁSIK ORSZÁGGAL KAPCSOLATOS ÁLLÍTÁSOKKAL VALÓ EGYETÉRTÉS (KÉRDÉS: Kérem, döntse el, hogy az alábbi, Németországgal kapcsolatos állításokkal egyetért vagy nem ért egyet! Németország egy olyan ország, ahol...)

A helyzet azonban a többi jellemző kapcsán sem kedvező. Ugyan a németek abszolút többsége még egyetért azzal, hogy a magyar gazdaság növekszik (53 százalék) és hogy Magyarországon a külföldiekkel jól bánnak (51), minden más kérdésben ennél kevesebben álltak Magyarország oldalára. Ezzel szemben a magyarok fele szinte minden kérdésben inkább jó véleménnyel van Németországról. Különösen nagy a véleménykülönbség a másik ország jogállamisága, illetve a nemzeti és a szexuális kisebbségeknek nyújtott védelem kapcsán. Míg a magyarok 70 százaléka gondolja azt, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségeket védi Németország, a németeknek csak 39 százaléka (keletnémetek 49 százaléka) gondolja ugyanezt Magyarországról. A szexuális kisebbségek védelme esetében a magyarok 63 százaléka van jó véleménnyel Németországról, míg a németeknek csak 33 százaléka (keletnémetek 38 százaléka) gondolja ugyanezt Magyarországról. A jogállamiság kapcsán valamivel kisebb, de még mindig jelentős az eltérés: a magyarok 66 százaléka gondolja azt, hogy Németországban tiszteletben tartják a demáciát és a jogállamiságot, míg a németeknek csak 42 százaléka (keletnémetek 52 százaléka) vélekedik ugyanígy Magyarországról.

Elgondolkodtató, hogy az előzetes várakozásokkal szemben nem a fiatal, hanem a 60 év feletti korcsoport a különösen kritikus a másik ország helyzetével kapcsolatban. A fent idézett három dimenzióban nagyjából 10 százalékponttal alacsonyabb az idősebb németek és magyarok kedvező

véleményének aránya az átlagosnál. Könnyen meglehet, hogy mindkét esetben az idősebb korosztályra jellemző nagyobb arányú televíziózás során megismert tartalmaknak van ilyen hatása.

Érdekes, hogy két kiemelt politikai vitatémában a vártnál kisebb a különbség. Ugyan egyértelműen a magyarok vannak jobb véleménnyel Németországról, s nem fordítva, csupán 15 százalékpontos a különbség a médiaszabadság feltételezése kapcsán. Azzal az állítással, hogy a médiumok szabadon dolgozhatnak Németországban a magyarok 56, míg a fordított, Magyarországra vonatkozó kijelentéssel a németek 41 százaléka ért egyet. Ezek alapján messze nem ezt tartják a németek a legproblémásabb területnek Magyarországgal kapcsolatban. Viszont a magyarok sincsenek olyan jó véleménnyel a médiaszabadság ügyében Németországról, mint azt előzetesen lehetett volna gondolni.

A korrupció elleni hatékony fellépés ügyében hasonló a helyzet. A magyaroknak csak a 45 százaléka feltételezi ezt Németországról, míg a németeknek 31 százaléka ugyanezt Magyarországról. A legközelebb az álláspontok a gazdasági ügyekben vannak. Az „érdemes itt befektetni” és a „gazdaság növekszik itt” állításokkal csak 10 százalékponttal értenek többen egyet a magyarok Németország kapcsán, mint fordítva (magyar adatok: 63, illetve 58 százalék).

Mivel egyes állításokat a korábbi években is lekérdeztünk, tendenciák is kirajzolódnak két kérdéskörben. Mindkét ország közvéleménye pozitívabb ezen ügyekben a másik országgal kapcsolatban, mint korábban volt. A nemzeti és etnikai kisebbségek jogvédelmét 2022-ben a magyarok 63, 2023-ban 70 százaléka feltételezte Németországról, míg a németeknek 2022-ben 29, 2023-ban 39 százaléka Magyarországról. Az elmúlt négy évben a német vállalatok átlagosan 85 százaléka állította, hogy újra befektetne Magyarországon⁷, s csak egyes német vállalatok éltek panasszal. Az elmúlt egy évben jelentősen javult a közvélekedés is: 2022-ben a németeknek csak 31, 2023-ban 48 százaléka mondta azt Magyarországról, hogy „érdemes itt befektetni”. A magyaroknak 2022-ben 41, 2023-ban 58 százaléka vélte ugyanezt Németországról.

A javuló trendek és részadatok ellenére az összkép nem kedvező. Egyértelműen nem eldönthető, hogy miért ilyen negatív a német emberek véleménye Magyarország kapcsán egy-egy ügyben. A monokauzális magyarázatok sohasem fedik le a teljes valóságot. Mégis erősen feltételezhető, hogy a médiafelületek nagy hatással vannak az emberek gondolkodására.

Ezért megvizsgáltuk, hogy miként tudósított a magyar és a német nyilvánosság a Scholz- és az Orbán-kormányok tevékenységéről 2022-ben. Ugyanolyan számú és jellegű médiafelületeket vizsgálva⁸ elmondható, hogy tavaly sokkal több cikk jelent meg a vizsgált magyar médiumokban a német kormányról (3111 db), mint a vizsgált német médiumokban a magyar kabinetről (669 db). A fő különbség azonban nem is mennyiségben, hanem a polarításában látható. Míg a német médiumok megjelenéseinek 77 százaléka negatív (és a pozitív cikkek száma nem éri el az 1 százalékot sem), addig a magyar médiumokban regisztrált megjelenéseknek alig 13 százaléka volt negatív a német kormánnyal kapcsolatban és 2,7 százaléka pozitív.⁹ Természetesen az ilyen összehasonlító médiaelemzések igényelnek néhány módszertani kompromisszumot¹⁰, az összkép

⁷ A Német-Magyar Kereskedelmi és Ipari Kamara közép-kelet-európai konjunktúrajelentései alapján

⁸ A médiamix német forrásai: Berliner Zeitung, Bild-Zeitung, Der Spiegel, Die Tageszeitung, Die Welt, Die Zeit, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Frankfurter Rundschau, Handelsblatt, ZDF.de, Süddeutsche Zeitung, tagesschau.de, Tagesspiegel; magyar forrásai: telex.hu, Blikk, hvg, 444.hu, index.hu, Élet és Irodalom, Magyar Nemzet, mandiner, portfolio.hu, hirado.hu, Népszava, RTL.hu, 24.hu

⁹ Mindkét esetben a 100 százalékhöz hiányzó rész cikkeit semleges jellegűnek minősítettük.

¹⁰ A kulcsszavak vagy a vizsgált lapok objektív különbségei miatt

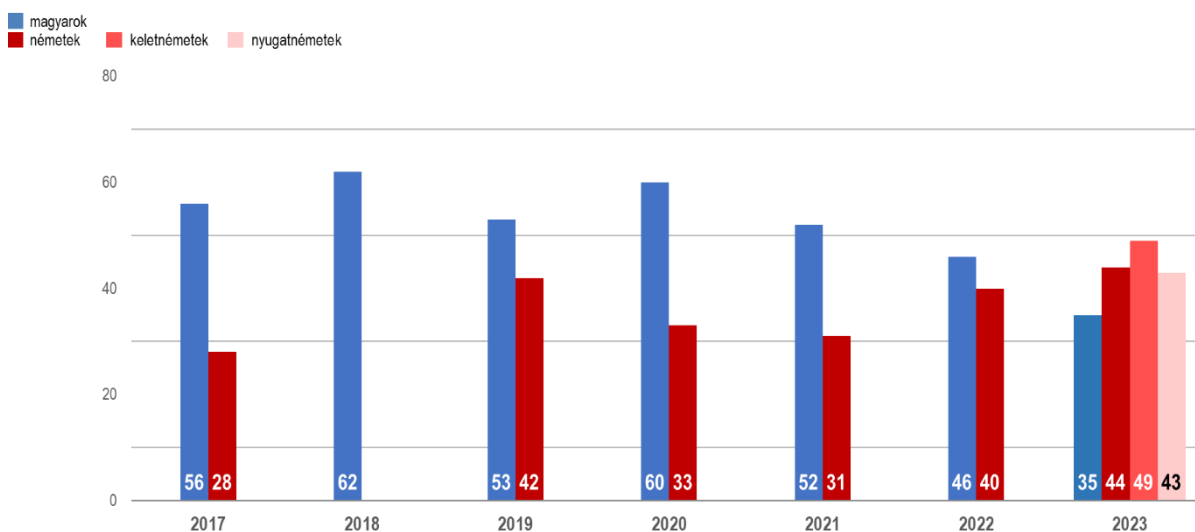
azonban mégis egyértelmű. A német sajtó mintegy hatszor kritikusabb megjelenéseiben a magyar kormánnyal és kormányintézkedésekkel kapcsolatban, mint a magyar a német kormány esetében. Az, hogy öt cikkből négy negatív a német sajtóban az Orbán-kormányról, és alighanem ez a korábbi években is így volt¹¹, egészen biztosan kihat Magyarország németországi megítélésére is. A kapcsolatok javításának tehát előfeltétele, hogy a másik országról és annak kormányáról szóló újsághírek kiegyensúlyozottabbak legyenek.

¹¹ ezt támasztja alá a Nézőpont Intézet 2021-es tanulmánya, melynek összefoglalója angolul elérhető: <https://nezopont.hu/en/fake-objectivity-and-material-errors-the-image-of-hungary-in-german-public-media-in-2021/>

A kétoldalú kapcsolatok megítélése

A Magyarország és Németország közötti kapcsolatok megítélése a magyarok szemében romló tendenciát mutat. Míg 2017 és 2021 között, az utolsó Merkel-kormány időszakában a megkérdezettek több mint felének volt inkább jó véleménye a kétoldalú kapcsolatokról, még a közismert migrációs véleménykülönbség ellenére is, 2022 óta az arányszám jelentősen csökkent. Tavaly a magyarok 46, idén már csak 35 százaléka volt jó véleménnyel a kétoldalú kapcsolatokról. Érdekes, hogy a németek esetében fordított tendencia figyelhető meg. Három év lejtmenet után 2023-ra újra a 2019-es szintre emelkedett a jó véleménnyel bírók aránya (44, illetve 42 százalék).

Bár van jelentősége a belnémet földrajznak ebben a kérdésben is, az eltérés nem jelentős. A keletnémeteknek csak 49 százaléka gondolja, hogy jó lenne a két ország viszonya.

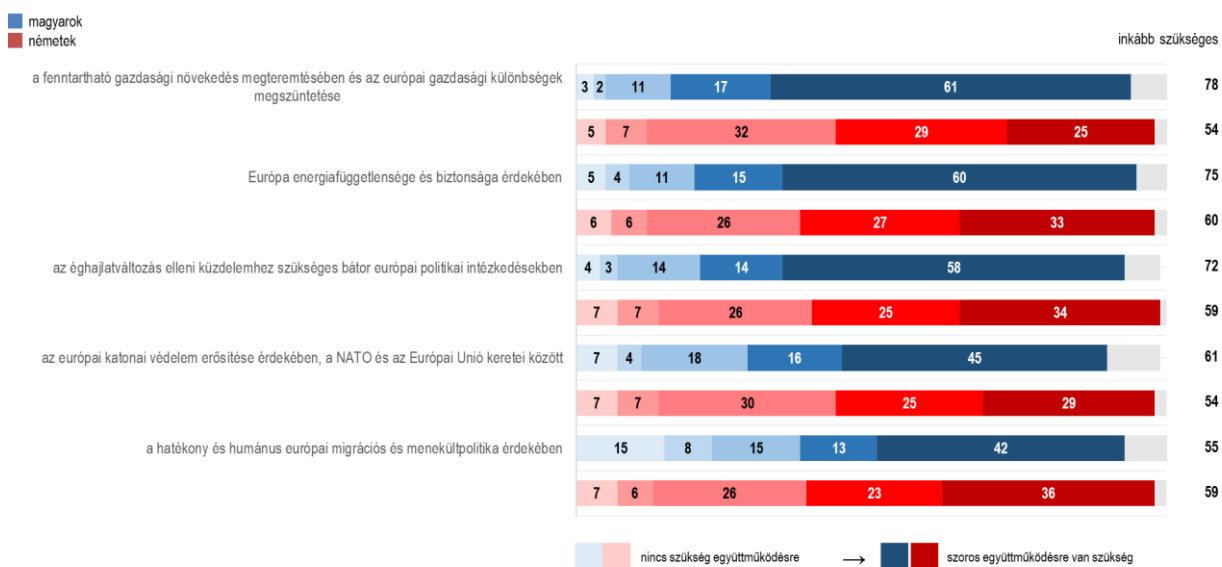
6. ábra: JÓ VÉLEMÉNY ARÁNYA A KÉTOLDALÚ KAPCSOLATRÓL (KÉRDÉS: Milyenek a jelenlegi kapcsolatok az Ön véleménye szerint, Magyarország és Németország között?)

Azok körében, akik a bilaterális kapcsolatokról inkább jó véleménnyel vannak (a magyarok 35, a németek 44 százaléka) ennek oka elsősorban a közös gazdasági érdekekben keresendő. A kapcsolatokat jónak tartó magyarok 67, míg ugyanebben a körben a németek 38 százaléka vezette vissza helyzetértékelését a gazdasági érdekekre. Ezzel szemben azok körében, akik a kapcsolatot rossznak látják (mindkét nemzet esetében 45-45 százalék), már nem ilyen egyhangú a helyzet. A magyar szkeptikusok 36 százaléka a magyar, további 36 százaléka a német kormány másik országgal szembeni politikáját tartja felelősnek. Ezzel szemben a német szkeptikusok 58 százaléka a magyar kormány viselkedését okolja és csak 16 százaléka keresi saját kabinetjében a helyzet felelősét.

A negatív helyzetképből nem következik negatív jövőkép. A magyarok 76, a németek 59 (keletnémetek 69) százaléka gondolja úgy, hogy inkább hasznos lenne országa számára a magyar-német kapcsolatok elmélyítése. Nagy demográfiai különbségek egyik ország reprezentatív mintáján sem mutatkozik. Figyelmet csak a nemek közötti véleménykülönbség érdemel: mindkét esetben a férfiak mondták nagyobb arányban, hogy hasznos lenne az együttműködés elmélyítése.

A szorosabb együttműködésre bőven kínálkozik téma is. Az Európa-politika mindenképp ilyen terület. Ebben a kérdésben csak a németek 25 (a magyarok 46) százaléka gondolja azt a másik országról, hogy az a „jobb együttműködéshez járul hozzá Európában”, míg a németek 55 (a magyarok 39) százaléka azt gondolja, hogy a másik ország „inkább a viták és feszültségek

erősödéséhez” járul hozzá Európában. Mivel a valóság ennél sokkal kedvezőbb, úgy tűnik, hogy az adatokban a látványos gesztusok és a kétoldalú látogatások elmaradása érezteti hatását.

7. ábra: EGYÜTTMŰKÖDÉSI TERÜLETEK TÁMOGATOTTSÁGA EGYENKÉNT (KÉRDÉS: Azt is meg szeretnénk kérdezni, melyek a legfontosabb területek, ahol Németországnak és Magyarországnak a jövőben együtt kellene működnie!)

A másik olyan terület, ahol az európai országok együttműködésre, sőt közös politikai álláspont kialakítására kényszerülnek, az az Oroszországgal kapcsolatos stratégiájuk. A magyarok 33, a németek 20 (a keletnémetek 29) százaléka tartja a német kormányt túl kritikusnak Oroszországgal kapcsolatban, míg a magyarok 11, a németek 34 százaléka tartaná helyesnek a német kormány szigorúbb fellépését. Ezzel szemben a magyar kormányt a magyarok 4, a németek 9 (keletnémetek 10) százaléka tartja csak túl kritikusnak Oroszországgal kapcsolatban, míg a magyarok 32, a németek 54 (keletnémetek 50) százaléka követelne szigorúbb fellépését a magyar kormánytól Oroszországgal kapcsolatban. E téren közös álláspontot kialakítani nemcsak bilaterálisan nagy kihívás, de az érdek- és értékellentétekkel szabdaltnak Európában különösen is az.

Az Európa- és Oroszország-politika együttműködési kényszere mellett arra is kíváncsiak voltunk, melyek azok a területek, ahol a két országnak szabad döntéséből az eddigieknél szorosabban kellene együttműködni. Összesen öt tématerületről kérdeztük meg az interjúalanyokat, akik 1-től 5-ig terjedő skálán bírálhatták el az egyes területek jelentőségét. Ezek alapján a magyarok top 3 témaköre a „fenntartható gazdasági növekedés megteremtésében és az európai gazdasági különbségek megszüntetése” (összesen a megkérdezettek 78 százaléka nevezte inkább szükségesnek itt a jövőbeli együttműködést), „Európa energiafüggetlensége és biztonsága” (75 százalék), valamint az „az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez szükséges bátor európai politikai intézkedések” területe (72 százalék) volt. Ötből két téma a németeknél is azonos a top 3-ban, de arányszámuk alacsonyabb. A németek 60 százaléka tartja „inkább szükségesnek” a jövőbeli együttműködést Magyarország és Németország között „Európa energiafüggetlensége és biztonsága” érdekében, valamint 59 százaléka tartja „az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez szükséges bátor európai politikai intézkedésekben”. A harmadik téma azonban, kevésbé meglepően, eltérő. Míg a magyarok a gazdasági területen szorgalmazták leginkább együttműködést, a németeknek inkább a „hatékony és humánus európai migrációs és menekültpolitika” területén volna erre nagyobb szüksége (59 százaléka szerint). Figyelmet érdemel, hogy a nyugat- és a keletnémet vélemények között nem volt szignifikáns eltérés a kívánatos együttműködési területek között.